

Sygn. akt V KK 323/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 26 stycznia 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Dariusz Świecki (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Michał Laskowski

SSN Zbigniew Puzkarski

Protokolant Anna Kowal

przy udziale prokuratora Prokuratury Generalnej Krzysztofa Parchimowicza,
w sprawie **M. S.**

skazanego z art. 286 § 1 kk

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na rozprawie

w dniu 26 stycznia 2016 r.,

kasacji, wniesionej przez Rzecznika Praw Obywatelskich

od wyroku Sądu Okręgowego w P.

z dnia 17 października 2014 r.,

utrzymującego w mocy wyrok Sądu Rejonowego w S.

z dnia 6 czerwca 2014 r.,

**1/ uchyla zaskarżony wyrok i utrzymany nim w mocy wyrok
Sądu Rejonowego w S. w zakresie rozstrzygnięcia o
zobowiązaniu M. S. do naprawienia szkody;**

**2/ wydatkami postępowania kasacyjnego obciąża Skarb
Państwa.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem Sądu Rejonowego z dnia 6 czerwca 2014 r. oskarżony M. S. został uznany za winnego tego, że w okresie od 15 sierpnia 2010 r. do 14 października 2010 r. w P. i Ć., w wykonaniu z góry powziętego zamiaru i w krótkich odstępach czasu, działając jako prezes „B.” Spółki z o.o. Spółki Komandytowej z siedzibą w C. i w celu osiągnięcia korzyści majątkowej, wiedząc iż sytuacja majątkowa spółki nie pozwala na wywiązanie się z niżej opisanych zobowiązań, doprowadził P. N. do niekorzystnego rozporządzenia mieniem poprzez wprowadzenie go w błąd co do zamiaru wywiązania się z zawartej ustnej umowy na wykonanie usług budowlanych związanych z budową drogi Ć. wyszczególnionych w fakturach VAT [...] i wyłudził w ten sposób usługi budowlane o łącznej wartości 87.937,60 złotych, czym działał na szkodę P. N., tj. popełnienia przestępstwa z art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 12 k.k. i za to na podstawie art. 286 § 1 k.k. wymierzono mu karę roku pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres 3 lat, a na podstawie art. 33 § 2 k.k. orzeczono grzywnę w wysokości 200 stawek dziennych, ustalając wysokość jednej stawki na kwotę 50 złotych. Na podstawie art. 46 § 1 k.k. zobowiązano oskarżonego do naprawienia wyrządzonej szkody poprzez zapłatę na rzecz P. N. kwoty 87.937,60 złotych.

Od powyższego wyroku apelacje wnieśli obrońca, zaskarżając go w całości oraz prokurator, na niekorzyść oskarżonego w części dotyczącej orzeczenia o karze, zarzucając rażąca jej niewspółmierność. W apelacji obrońca postawił m.in. zarzut naruszenia przepisów postępowania, to jest art. 415 § 5 zd. 2 k.p.k. poprzez orzeczenie na rzecz pokrzywdzonego obowiązku naprawienia szkody, podczas gdy prawomocnym nakazem zapłaty orzeczono już o tym roszczeniu.

Sąd Okręgowy w P., wyrokiem z dnia 17 października 2014 r., utrzymał w mocy wyrok Sądu Rejonowego, uznając apelacje za oczywiście bezzasadne.

Kasację od tego wyroku na korzyść skazanego wniósł Rzecznik Praw Obywatelskich w zakresie, w jakim Sąd Okręgowy utrzymał w mocy wyrok Sądu Rejonowego, zobowiązujący oskarżonego do naprawienia szkody wyrządzonej przypisanym przestępstwem, w sposób wskazany w punkcie 3 wyroku Sądu pierwszej instancji. W kasacji został postawiony zarzut rażącego i mającego istotny wpływ na jego treść naruszenia prawa karnego procesowego, to jest art. 433 § 1 k.p.k. w zw. z art. 415 § 5 k.p.k. (aktualnie art. 415 § 1 k.p.k.), polegający na

przeprowadzeniu wadliwej kontroli odwoławczej i w konsekwencji wyrażeniu błędnego poglądu prawnego, polegającego na uznaniu, że uprzednie orzeczenie cywilne o zasądzeniu roszczenia solidarnie od B. Sp. z o.o. Sp. K. oraz B. Sp. z o.o., w której oskarżony pełnił funkcję komplementariusza spółki komandytowej i Prezesa Zarządu, nie stoi na przeszkodzie orzeczeniu, na podstawie art. 46 § 1 k.k., obowiązku naprawienia przez oskarżonego tej samej szkody. W konkluzji skarżący wniósł o uchylenie w zaskarżonym zakresie wyroku Sądu drugiej instancji oraz utrzymanego nim w mocy orzeczenia zawartego w punkcie 3 wyroku Sądu pierwszej instancji, dotyczącego zobowiązania M. S. do naprawienia szkody.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja jest zasadna, choć nieprecyzyjnie został postawiony zarzut naruszenia art. 433 § 1 k.p.k. Przepis ten odnosi się do granic kontroli odwoławczej i w brzmieniu przed nowelizacją, która weszła w życie 1 lipca 2015 r., obejmował sytuację, gdy na skarżącym nie ciążył obowiązek sformułowania zarzutów odwoławczych (art. 427 § 1 k.p.k. przed nowelizacją). Natomiast w rozpoznawanej sprawie apelację wniósł obrońca, który wypełniając ustawowy obowiązek wskazania zarzutów stawianych rozstrzygnięciu (art. 427 § 2 k.p.k. przed nowelizacją), postawił zarzut naruszenia m.in. art. 415 § 5 zd. 2 k.p.k. Sąd odwoławczy rozważył ten zarzut i uznał go za niezasadny. W kasacji, skarżący kwestionując to stanowisko, powinien więc postawić zarzut naruszenia art. 433 § 2 k.p.k. przez nienależyte (błędne) rozpoznanie zarzutu obrazy art. 415 § 5 zd. 2 k.p.k. Trafnie natomiast w kasacji postawiono zarzut rażącego i mającego istotny wpływ na treść wyroku naruszenia przez Sąd odwoławczy art. 415 § 5 k.p.k. przez utrzymanie w mocy w tym zakresie wyroku Sądu pierwszej instancji, w którym na podstawie art. 46 § 1 k.k. zobowiązano oskarżonego do naprawienia szkody wyrządzonej przestępstwem.

Jak wynika z poczynionych w sprawie ustaleń faktycznych Sąd Rejonowy wydał nakaz zapłaty w postępowaniu upominawczym, na mocy którego nakazał pozwanym B.Sp. z o.o. Sp. Komandytowa z siedzibą w C. oraz B. Sp. z o.o. z siedzibą w C., aby solidarnie zapłaciły na rzecz powoda – P. N. kwotę 87.937,60 złotych wraz z ustawowymi odsetkami oraz kwotę 4.716,25 złotych tytułem zwrotu kosztów procesu. Oskarżony, jako prezes przedsiębiorstwa B. Sp. z o.o. Sp.

Komandytowa z siedzibą w C., zawarł umowę z pokrzywdzonym P. N. na wykonanie usług budowlanych związanych z budową drogi Ć. wyszczególnionych w fakturach VAT [...] o łącznej wartości 87.937,60. Sąd pierwszej instancji skazując oskarżonego za przestępstwo z art. 286 § 1 k.k. popełnione na szkodę P. N., na podstawie art. 46 § 1 k.k., zobowiązał oskarżonego do zapłacenia tej kwoty na rzecz pokrzywdzonego.

Sąd Okręgowy utrzymując w mocy wyrok Sądu Rejonowego w zakresie orzeczenia o tym środku karnym (pkt 3) powielił błąd Sądu pierwszej instancji i naruszył tzw. klauzulę antykumulacyjną przewidzianą w art. 415 § 5 zd. 2 k.p.k. (numeracja przepisu wg stanu prawnego przed 1 lipca 2015 r. Obecnie jest to art. 415 § 1 zd. 2 k.p.k. – uwaga SN). Przepis ten stanowi, że obowiązku naprawienia szkody nie orzeka się, jeżeli roszczenie wynikające z popełnienia przestępstwa jest przedmiotem innego postępowania albo o roszczeniu tym prawomocnie orzeczono. W orzecznictwie wskazuje się, że wymagana jest tożsamość roszczenia zarówno w płaszczyźnie przedmiotowej, jak i podmiotowej (zob. wyrok SN z dnia 3 lutego 2012 r., V KK 9/12, LEX nr 1119576).

W rozpoznawanej sprawie, zdaniem Sądu Rejonowego, które zaakceptował Sąd Okręgowy, nie wstępowała tożsamość podmiotowa roszczenia stanowiąca warunek konieczny zastosowania art. 415 § 5 zd. 2 k.p.k., gdyż osoba oskarżonego była odrębną osobą od osoby prawnej – „B.” Sp. z o.o. Spółka Komandytowa, której był prezesem. Jednak, jak słusznie podniósł w kasacji skarżący, Sądy obu instancji nie wzięły pod uwagę charakteru odpowiedzialności cywilnoprawnej oskarżonego z racji pełnionej funkcji prezesa spółki prawa handlowego. Otóż zgodnie z art. 299 § 1 k.s.h., jeżeli egzekucja przeciwko spółce okaże się bezskuteczna, członkowie zarządu odpowiadają solidarnie za jej zobowiązania. Od razu trzeba wyjaśnić, że nie jest to odpowiedzialność solidarna członków zarządu i spółki. Odpowiedzialność członków zarządu za zobowiązania spółki ma bowiem charakter posiłkowy, gdyż chodzi w grę dopiero wówczas, gdy egzekucja przeciwko spółce okaże się bezskuteczna. Na etapie postępowania egzekucyjnego istnieje zatem powiązanie roszczenia względem spółki z odpowiedzialnością członków zarządu za zobowiązanie spółki, gdyż wierzyciel może wyegzekwować to roszczenie z majątku członków zarządu spółki.

W konsekwencji w rozpoznawanej sprawie zachodzi łączność podmiotowa roszczenia o naprawienie szkody dochodzonego w trybie art. 46 § 1 k.k. z roszczeniem, o którym już prawomocnie orzeczono w postępowaniu cywilnym, gdyż oskarżony jako prezes zarządu spółki jest subsydiarnie odpowiedzialny za zobowiązanie spółki wynikające z tego samego roszczenia. Wykładnia funkcjonalna art. 415 § 5 zd. 2 k.p.k. (obecnie art. 415 § 1 zd. 2 k.p.k.) wskazuje, że *ratio legis* tego przepisu sprowadza się do zapobieżenia funkcjonowaniu w obrocie prawnym tytułów egzekucyjnych wynikających z dochodzenia tego samego roszczenia w postępowaniu karnym i innym postępowaniu przewidzianym przez ustawę. W tym kontekście nie jest zatem celowe nakładanie obowiązku naprawienia szkody na podstawie art. 46 § 1 k.k. wobec możliwości wyegzekwowania zasądzonego roszczenia z majątku oskarżonego w oparciu o podstawę z art. 299 § 1 k.s.h. (por. wyrok SN z dnia 26 lutego 2014 r., III KK 429/13, Lex nr 1446451).

Dlatego też zgodzić się należy z autorem kasacji, że Sąd odwoławczy rażąco naruszył art. 415 § 5 k.p.k., co miało istotny wpływ na treść wydanego orzeczenia, gdyż rozpoznając zarzut apelacji obrońcy wyraził błędny pogląd, iż w sprawie niniejszej przy orzeczeniu o środku karnym na podstawie art. 46 § 1 k.k. nie doszło do naruszenia reguły antykumulacyjnej.

Z tych względów Sąd Najwyższy, podzielając stanowisko Rzecznika Praw Obywatelskich, na podstawie art. 537 § 1 k.p.k. uchylił wyrok Sądu odwoławczego w zaskarżonej części oraz utrzymany nim w mocy wyrok Sądu pierwszej instancji w zakresie orzeczenia o obowiązku naprawienia szkody.

Rozstrzygnięcie o wydatkach związanych z kasacją wynika z art. 638 k.p.k.

kc